

Korttids- kirurgi eller kortvårds- kirurgi?

Omstruktureringen av sjukvården leder till behov av språkliga innovationer. En del sjukhus har gjorts om till eller inrättat enheter för renodlad dagkirurgi eller till veckovårdsenheter med vårdmöjligheter måndag-fredag. Verksamheten vid sådana enheter beskrivs ibland som *korttidskirurgi*, ibland som *kortvårdskirurgi*.

I dagspressen har jag också sett uttrycket »snabbkirurgi», vilket dock torde kunna lämnas därhän.

Det är emellertid önskvärt att en definitiv benämning för denna form av kirurgi fastställs.

Ingetdera uttrycket är helt lättartikulerat, och vid muntlig framställning får man ta risken att någon vid begreppet kortvård associerar till den numera nedlagda behandlingsformen kortvåg. (Att den risken finns är till och med Läkartidningen ett bevis för: i innehållsförteckningen till nr 36/95 står faktiskt: Kortvågskirurgi eliminerar köer . . .)

Min egen åsikt är att det inte handlar om att operera på kort tid utan om sådan kirurgi som kan klaras med korta vårdtider. Jag förordar – trots ovan nämnda risk – *kortvårdskirurgi*.

Mats Westman
överläkare,
Samariterhemmets sjukhus,
Uppsala

Kommentar

Som språkrådgivare har jag bara att tacka och instämmande ta emot Mats Westmans lilla utredning. En lapsus som *kortvågskirurgi* kan förklaras på samma sätt som *situationstecken* i stället för *citations-tecken*. Förlederna *kortvård* och *citation* är mycket litet brukade. Då associerar man i stället lätt till mer allmänt använda ord som *kortvåg* och *situation*.

Men denna risk kommer tydligen att avta. Mats Westman påpekar ju själv att behandlingsformen med kortvåg är nedlagd.

Han demonstrerar också hur termen ger en heltäckande varudeklaration av sitt innehåll. Det är bara att litet post

festum önska lycka till för *kortvårdskirurgi*; det har ju gått en tid sedan födelsedagen.

Hans Nyman
fil lic, språkrådgivare,
Svenska Läkaresällskapet,
Stockholm

Resistens måste väl vara palpabel?

På senare tid har jag fått flera remisser, där ordet »resistens» har använts som synonym till tumör, expansivitet etc. Till exempel: »Röntgen har visat resistens i vänster lunga. Tacksam för datortomografi» eller »Tacksam för punktion av cystisk resistens i vänster njure».

Onödig komplikation

Resistens betyder ju motstånd och »en resistens» som medicinsk term anger en förändring som ger sig till känna genom ökat motstånd mot palpation, såsom förstörade lymfkörtlar i axillen eller en dilaterad gallblåsa. Det vanliga uttrycket »palpabel resistens» är alltså en onödig komplikation,

eftersom alla resistenser måste palperas.

Att använda uttrycket »resistens» på icke-palpabla förändringar i lungor och njurar måste vara felaktigt, även om man kan sympatisera med remisskrivarnas svårighet att finna en bra synonym till det emotionellt laddade »tumör».

Anders Sjövall
överläkare, avdelningen för
medicinsk radiologi,
Sjukhuset, Hässleholm

Finsk förebild för bildering

Det vore pretentiöst av mig att försöka summera debatten om bildering. Margareta Westmans »Lycka till med bildera!» i Läkartidningen 6/96 är den bästa sammanfattningen. Den kan lika bra uttryckas så här: »Någon vägande invändning mot bildering har inte framkommit.»

Redan hemtam?

»Varför är det inte fint att skapa?» frågar Margareta Westman vidare. Nyskapelser känns främmande, men främlingskap är något som brukar gå över med tiden. Den nya termen har vid det här laget skrivits och uttalats (till och med i radions »Vetandets värld») så många gånger att den redan känns ganska hemtam i språket och naturlig på tungan.

Fyller ett behov

Språkligt är det grönt ljus. Däremot vet väl ingen ännu hur ljus framtid ordet får i sitt rätta vetenskapliga element. Här-omdagen gav mig Margaretha Ternér vid Sverigefinska språknämnden en intressant upplysning som möjligen kan stärka oddsen för bildering.

Finskan översätter »imaging» till »kuvantaminen». Ordet täcker alla former av bildframställning, t ex undersökningar med röntgen, isotoper och ultraljud. Det används flitigt, fyller tydligen ett behov. Dess struktur kommer så nära bildering den någonsin kan: *kuva* är lika allmänt i finskan som vårt *bild*, och suffixet (egentligen är det två) *-ntaminen* gör ett verbalsubstantiv av ett verb exakt som vårt *-ering*. Finskan har förvisso en betydligt starkare tradition att över-

sätta främmande ord än svenskan. Men finskan kan få föregå med gott exempel och i dubbel bemärkelse bli vår förebild.

Hans Nyman
fil lic, språkrådgivare,
Svenska Läkaresällskapet,
Stockholm

Pharmacovigilance – usch!

Läkemedelsverket framhårdar – senast i sin Information nr 1, 1996, sidan 59 – i att använda det helt osvenska och alldeles onödiga ordet »pharmacovigilance», trots att man själv i texten måste översätta och förklara det med »om läkemedelsbiverkningar och andra risker med läkemedelsbehandling». Vad är förresten i detta sammanhang »andra risker» – bör inte läkemedelsbiverkningar täcka alla negativa effekter av behandling med läkemedel?

Jag har tidigare skrivit om detta både till Läkemedelsverket och till Kjell Strandberg, dess generaldirektör, dock utan att få svar.

Även om EU efter franskt mönster har valt att använda ordet »pharmacovigilance» finns det ingen som helst anledning att använda ordet i Sverige. Här bör vi tala om läkemedelsbiverkningar. Vid de kurser, som anordnas kan man ju, om det känns angeläget, förklara ordet »pharmacovigilance».

På svenska betyder vigilans »låna pengar, dra sig fram med smälän», exemplifierat t ex i »Glutens vigilans».

Lars Erik Böttiger
professor, Saltsjö-Boo

Kommentar:

Hjälp Läkemedels- verket!

Läkartidningen har från Läkemedelsverket fått beskedet att man förgäves sökt lösa det problem som Lars Erik Böttiger tar upp.

Läkartidningens läsare kanske kan hjälpa till? Förslag till fyndig lösning välkomnas till

Språkspalten, Läkartidningen, Box 5603, 114 86 Stockholm.

Föreslå svenska beteckningar!

Så fort man kommer utanför sitt eget specialfält är det svårt att förstå termer som för specialisten på området är självklara. Särskilt gäller detta för nya metoder, apparater osv, vilka i början ofta sprids under sitt engelska namn. Då är det extra viktigt att termen förklaras på svenska första gången den används i en artikel. Så snart som möjligt bör man förstås försöka finna en bra svensk beteckning.

Finns det sådana problem i artiklar du läser eller skriver?

Läkartidningens redaktion välkomnar debattinlägg om sådana termer. Debatten kring nya ord visar att Läkartidningens läsare gärna antar utmaningen att skapa svenska beteckningar!